

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania E.K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Ostrowie Wielkopolskim
o zasiłek macierzyński,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 30
września 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w
Krośnie

z dnia 4 października 2024 r., sygn. akt IV Ua 28/24,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krośnie wyrokiem z 4 października 2024 r. oddalił apelację organu rentowego wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w Krośnie z dnia 22 kwietnia 2024 r. zmieniającego zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Ostrowie Wielkopolskim z dnia 4 października 2023 r. i przyznał wnioskodawczyni E.K. prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres od dnia 10 września 2023 r. do 7 września 2024 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wywiódł skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia. W podstawach skargi podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa, to jest: art. 29 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa

(aktualnie tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r., poz. 50; dalej jako: „ustawa zasiłkowa”) w związku z art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (aktualnie tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r., poz.1043) przez ich błędną wykładnię i przyznanie świadczenia w sytuacji, gdy wnioskodawca nie posiada decyzji administracyjnej odraczającej rozpoczęcie spełnienia przez dziecko obowiązku szkolnego o jeden rok szkolny, a posiada wyłącznie zaświadczenie, które nie jest według powyższego przepisu dokumentem, na potwierdzenie odroczenia obowiązku szkolnego. Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i w tym zakresie rozstrzygnięcie sprawy co do istoty przez zmianę wyroku Sądu Rejonowego i oddalenie odwołania wnioskodawczyni od zaskarżonej decyzji z dnia 4 października 2023 r. oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 29 ust. 1 pkt 3 ustawy zasiłkowej i wiążącą się z tym odpowiedź czy stanowisko reprezentowane przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie jest prawidłowe, czy też Sądy błędnie uznały, że nie istnieje potrzeba przedstawienia dokumentu w formie decyzji administracyjnej rozstrzygającej odroczenie obowiązku szkolnego dla dziecka, które nie ukończyło jeszcze 10 roku życia. Skarżący podkreślił, że z art. 36 ust. 4 ustawy prawo oświatowe wynika, że dyrektor szkoły, na wniosek rodziców, odracza obowiązek szkolny. Odroczenie następuje w formie decyzji administracyjnej. Powyższe potwierdza również § 17 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie wniosków dotyczących uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem oraz dokumentów dołączanych do takich wniosków z dnia 8 maja 2023 r., wynika z niego, że do wniosku należy dołączyć kopię decyzji administracyjnej o odroczeniu obowiązku szkolnego. Powyższy błąd interpretacyjny, według organu rentowego, spowodował błędne rozstrzygnięcie, które w konsekwencji skutkowało przyznaniem świadczenia wnioskodawczyni, która nie spełniła wszystkich przesłanek wynikających z norm prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek (postanowienia Sądu Najwyższego z: 14 maja 2024 r., III USK 172/23, Legalis nr 3078850; 27 marca 2025 r., III USK 221/24, Legalis nr 3205211). Sens „ograniczenia” wynikającego z art. 398⁹ k.p.c. jest zdeterminowany charakterem postępowania kasacyjnego. Stanowi ograniczenie typowe z punktu widzenia prawoporównawczego (T. Ereciński, Ograniczenia w dostępności do kasacji w sprawach cywilnych (w:) *Prace z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Sędziego J. Pietrzykowskiego*, red. Z. Banaszczyk, Warszawa 2000, s. 75 i n.), w konsekwencji dokonywanie w pierwszej kolejności w toku postępowania kasacyjnego oceny skarg kasacyjnych w ramach przedsądu ma jedynie na celu wybór takich spraw, które powinny zostać rozpoznane przez organ najwyższego szczebla sądownictwa ze względu na wyżej wspomniany interes publiczny (A. Góra-Błaszczkowska, *Przyczyny kasacyjne*, *Europejski Przegląd Prawa i Stosunków Międzynarodowych* 2023, nr 4, s. 168).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego z: 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; 17 kwietnia 2024 r., III USK 9/24, LEX nr 3707191; 11 marca 2025 r., III USK 118/24, Legalis nr 3202221). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 24 kwietnia 2024 r., III USK 244/23, Legalis nr 3071269; 15 kwietnia 2025 r., III USK 323/24, Legalis nr 3215908).

Skarżący nie przedstawił, wystarczających argumentów na poparcie tezy o potrzebie wykładni. Problem w interpretacji, na który powołuje się skarżący organ, związany jest z analizą znaczeniową art. 29 ustawy zasiłkowe konkretyzującą wymogi przyznania prawa do zasiłku macierzyńskiego, należy jednak uwzględnić, że wykładni powołanego przepisu podjął się Sąd Najwyższy, wytyczając kierunek jego interpretacji. Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego: urodziła dziecko (pkt 1); przyjęła na wychowanie dziecko w wieku do 14 roku życia i wystąpiła do sądu opiekuńczego w sprawie jego przysposobienia (pkt 2); przyjęła

na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do 10 roku życia (pkt 3).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że pojęcie „przyjęcie dziecka na wychowanie” jest swoistym pojęciem prawa ubezpieczeń społecznych i prawa pracy, którego sformułowanie w ustawie zasiłkowej musi być interpretowane w sposób obowiązujący w tym systemie, bez nadawania temu określeniu - przez odwoływanie się do prawa rodzinnego - innej treści normatywnej niż nadają mu przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2012 r., I PK 4/12, OSNP 2013, nr 17-18, poz. 196). Sąd Najwyższy w wyroku z 18 listopada 2014 r. (II UK 52/14, OSNP 2016, nr 5, poz. 64) zwrócił uwagę, że w przepisie tym posłużono się nieznanym w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym pojęciem „przyjęcie dziecka na wychowanie”. Wywodząc, że pojęcie „przyjęcie dziecka na wychowanie” jest swoistym pojęciem prawa ubezpieczeń społecznych i prawa pracy, którego sformułowanie w ustawie o świadczeniach w razie choroby i macierzyństwa musi być interpretowane w sposób obowiązujący w tym systemie, bez nadawania innej treści normatywnej niż określeniu temu nadają przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Według Sądu nie należy przy wykładni tego pojęcia odwoływać się do innych gałęzi prawa, także doszukiwać się nadanego mu znaczenia w prawie rodzinnym, w którym przysposobienie małoletniego powstaje na skutek orzeczenia sądu opiekuńczego wydanego na żądanie przysposabiającego (art. 117 § 1 k.r.o.), gdyż skutki prawomocnego orzeczenia o przysposobieniu, choć kreują nowe stosunki w prawie rodzinnym i opiekuńczym (art. 121 k.r.o.), to jednak nie są istotne w ubezpieczeniu społecznym.

W wykładni Sądu Najwyższego pojęcie „przyjęcie dziecka na wychowanie” rozumiane jest jako faktyczne sprawowanie opieki nad dzieckiem (dbałości o dobro dziecka), niezależnie od formalnego statusu jego opiekuna. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przez przyjęcie na wychowanie oznacza, że nie ma rodziców, którzy realizowaliby wychowanie, bądź też rodzice (rodzic) nie realizują obowiązku wychowywania dziecka i obowiązek ten, łącznie z dostarczaniem utrzymania, przejmują inne osoby. Przez przyjęcie na wychowanie należy rozumieć stałe

sprawowanie pieczy nad dzieckiem, polegające na opiece nad nim, przekazywaniu mu wiedzy, zapewnieniu rozwoju fizycznego i psychicznego oraz doprowadzeniu do samodzielności. Przyjęcie na wychowanie oznacza również podejmowanie w imieniu dziecka istotnych decyzji związanych z jego egzystencją, edukacją i procesem wychowawczym, a zatem w istocie przejęcie odpowiedzialności za proces wychowawczy. W rezultacie, przyjęcie na wychowanie dziecka jako spełnienie warunku prawa do zasiłku macierzyńskiego przewidzianego w art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej polega na podjęciu się rzeczywistej opieki nad dzieckiem i wystąpieniu o jego przysposobienie, bez względu na to, czy i kiedy zostało wydane orzeczenie o przysposobieniu (wyroki Sądu Najwyższego z: 4 listopada 2009 r., I UK 142/09, LEX nr 564770; 18 listopada 2014 r., II UK 52/14, OSNP 2016, nr 5, poz. 64; 14 grudnia 2017 r., II UK 644/16, LEX nr 2435652).

W wyroku z 4 czerwca 2012 r. (I PK 4/12, OSNP 2013, nr 17-18, poz. 196) Sąd Najwyższy poszukując znaczenia pojęcie „przyjęcia dziecka na wychowanie” (nadanemu w art. 183 § 1 k.p., regulującego uprawnienie do urlopu macierzyńskiego pracownikowi, który przyjął dziecko na wychowanie) stwierdził, że nie można uznać, że pojęcie to posiada jakąś inną treść normatywną, niż określeniu temu nadają przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Oznacza zatem faktyczne sprawowanie opieki nad dzieckiem, niezależnie od formalnego statusu jego opiekuna. Za taką interpretacją przemawia nie tylko reguła spójności systemu prawa, będąca jedną z naczelných zasad procesu legislacyjnego, która nakazuje przyjmować tożsamość treści tych samych pojęć mimo ich zamieszczenia w różnych aktach prawnych, ale także zbliżone funkcje, jakie pełnią przepisy art. 183 § 1 k.p. i art. 69 ustawy emerytalnej. Chodzi w nich bowiem przede wszystkim o dobro dziecka, tj. zagwarantowanie mu faktycznej opieki (i zapewnienie środków na utrzymanie w wypadku śmierci faktycznego opiekuna odnośnie do art. 69 ustawy emerytalnej), co wymaganie prawnego uregulowania sytuacji jego faktycznego opiekuna mogłoby co najmniej utrudnić, a niekiedy nawet uniemożliwić. Wobec powyższych judykatów dokonując wykładni celowościowej art. 29 ust. 1 pkt 3 ustawy zasiłkowej konkretyzującego wymogi przyznania prawa do zasiłku macierzyńskiego dla ubezpieczonej, która przyjęła dziecko na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, należy uwzględnić, że celem tego przepisu jest

przede wszystkim dobro dziecka, przez zagwarantowanie małoletniemu środków na utrzymanie w wypadku przyjęcia na wychowanie dziecka do 10 roku życia, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego. Uznać należy bowiem, że odroczenie obowiązku szkolnego ma przełożenie na faktyczne niewykonywanie tego obowiązku przez dziecko wówczas, gdy małoletni nie może podjąć nauki, realizując obowiązek szkolny wobec zachodzących przeszkód, co będzie wiązało się z dokumentem potwierdzającym tę okoliczność. Jednakże przepis ten nie ogranicza wykazania obowiązku odroczenia nauki w szkole jedynie do decyzji dyrektora szkoły, odraczającej obowiązek szkolny wydanej na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy prawo oświatowe. Obowiązek ten nie wynika również z § 17 rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 maja 2023 r., w sprawie wniosków dotyczących uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem oraz dokumentów dołączanych do takich wniosków, który to akt normatywny, stanowi akt wykonawczy do kodeksu pracy i art. 183 § 6 k.p. regulującego uprawnienia pracownika do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w związku z przyjęciem dziecka na wychowanie, a więc reguluje uprawnienia pracownika związane z rodzicielstwem.

Odnosząc powyższe rozważania do stanu faktycznego, z którym wiązał się problem interpretacyjny, a z którego wynika, że małoletni A.S. miał faktycznie odroczony obowiązek szkolny i nie podjął nauki szkolnej w roku szkolnym 2021/2022. Konieczność odroczenia realizacji obowiązku szkolnego w tym roku szkolnym została wskazana w opinii P. z dnia 24 czerwca 2021 r. Pedagodzy zalecali odroczenie realizacji obowiązku szkolnego o rok oraz kontynuację edukacji w trybie kształcenia specjalnego, co spowodowało, że dziecko kontynuowało dalsze nauczanie w klasie „0” w przedszkolu nr [...] w roku szkolnym 2021/2022. Sąd drugiej instancji uznał zatem, że skoro małoletni miał faktycznie odroczony obowiązek szkolny w roku szkolnym 2021/2022, to została spełniona materialna przesłanka do uzyskania zasiłku macierzyńskiego w sytuacji przyjęcia na wychowanie dziecka powyżej 7 roku życia, w stosunku do którego odroczone obowiązek szkolny zawarta w art. 29 ust. 1 pkt 3 ustawy zasiłkowej, bo faktycznie odroczone obowiązek szkolny i w rozpoznawanym przypadku było to konsekwencją opinii P. w P. i w ostateczności decyzji rodziców.

Kierując się wykładnią przyjętą w powyższych judykatach i nadanego nimi sposobu wykładni należy przyjąć, że przepis art. 29 ust. 1 pkt 3 ustawy zasiłkowej nie uzależnia prawa do zasiłku chorobowego od wykazania odroczenia obowiązku szkolnego określoną formą wydania decyzji przez uprawniony organ dla wyrażenia stanowiska o odroczeniu dziecku obowiązku szkolnego, ale dla przyznania świadczenia musi nastąpić faktyczne odroczenie tego obowiązku i tak też nastąpiło w sytuacji ubezpieczonej. Mając na względzie przede wszystkim przywołaną wyżej argumentację, należy uznać, że nie zachodzą podstawy dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ wątpliwości na tle wykładni powołanych przez skarżącego przepisów nie budzą wątpliwości w ich interpretacji przez sądy powszechne ani wątpliwości takich nie dostrzegł Sąd Najwyższy. Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(J.K.)

[SOP]